

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

มนุษย์ถือว่าเป็นทรัพยากรที่สำคัญในการพัฒนาประเทศ ประเทศใดที่ประชากรมีคุณภาพ ย่อมส่งเสริมให้การพัฒนาประเทศดำเนินไปได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ ซึ่งตามแนวคิด มนุษยนิยม (Humanistic approach) มองมนุษย์ในแง่ดีงาม มีธรรมชาติใฝ่ดี อยากทำความดี มีความต้องการที่จะพัฒนาตนเอง ให้ดียิ่งกว่าในปัจจุบัน เป้าหมายของทุกชีวิต คือพัฒนาศักยภาพ ที่มีในตัวตนให้ถึงจุดสูงสุด รู้คุณค่าแห่งตน มีความรับผิดชอบต่อตนเอง และต่อภาระกระทำของ ตน ยอมรับผลดี – ผลร้าย จากการเลือกที่จะกระทำหรือไม่กระทำของตน อยากรู้จักตนในแง่ดีงาม และแบ่งพร่อง หากบุคคลอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดีแล้ว เขาจะมีโอกาสได้พัฒนาตนไปสู่ความ สมบูรณ์แบบ (จิราภา เต็งไตรรัตน์ และคณะ, 2544, หน้า 6) ปัจจัยหนึ่งที่จะทำให้มนุษย์มีคุณภาพ และสอดคล้องกับแนวคิดของมนุษยนิยม คือ การศึกษา การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนามนุษย์ให้มี คุณภาพ จึงเป็นเรื่องที่มีความจำเป็นอย่างยิ่ง โดยจะต้องเป็นการศึกษาที่มีคุณภาพ เพื่อให้ ศักยภาพที่มีอยู่ในตัวมนุษย์ได้รับการพัฒนาอย่างเต็มที่ ทำให้เป็นคนที่มีรู้จักคิดวิเคราะห์ รู้จัก แก้ปัญหา มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ รู้จักเรียนรู้ด้วยตนเอง สามารถปรับตัวให้ทันกับการ เปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว มีจริยธรรม คุณธรรม รู้จักพึ่งตนเอง และสามารถดำรงชีวิต อยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข

ประเทศไทยก็เช่นกันที่ผ่านมา ได้มีความพยายามในการพัฒนาคุณภาพการศึกษามาโดย ตลอด แต่จากการทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในระดับมัธยมศึกษา ของกรมวิชาการ ปี 2540 พบว่า คะแนนเฉลี่ยของวิชาต่างๆ ส่วนใหญ่มีค่าต่ำกว่าร้อยละ 50 เป็นต้นว่า คะแนนเฉลี่ยในวิชา คณิตศาสตร์ และฟิสิกส์ ของนักเรียนชั้น ม. 6 มีค่าไม่ถึงร้อยละ 30 แสดงว่านักเรียนทำข้อสอบได้ ไม่ถึง 1 ใน 3 ของข้อสอบทั้งหมด นอกจากผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการแล้ว จริยธรรม คุณธรรม และ ความปลอดภัยของร่างกาย และจิตใจของเด็กไทย ก็อยู่ในภาวะเสี่ยงเช่นเดียวกัน (แนวทางการ ประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษา, 2545, หน้า 1)

ด้วยปัจจัยหลายอย่างประกอบเข้าด้วยกัน ทำให้ในปี พ.ศ. 2542 รัฐบาลจึงได้ประกาศ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ออกมาบังคับใช้ โดยมีสาระสำคัญซึ่งล้วนแล้วแต่

มุ่งให้ผู้เรียนมีคุณภาพ ซึ่งมีจุดมุ่งหมายอันดีว่าเป็นมาตรฐานการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ดังต่อไปนี้ (หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน, พุทธศักราช 2544)

1. เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัยในตนเอง ปฏิบัติตนตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมอันพึงประสงค์
2. มีความคิดสร้างสรรค์ ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน รักการอ่าน รักการเขียน และรักการค้นคว้า
3. มีความรู้อันเป็นสากล รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง และความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการ มีทักษะและศักยภาพในการจัดการ การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยี ปรับวิธีการคิด วิธีการทำงาน ให้เหมาะสมกับสถานการณ์
4. มีทักษะและกระบวนการ โดยเฉพาะทางคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ทักษะการคิด การสร้างปัญญา และทักษะในการดำเนินชีวิต
5. รักการออกกำลังกาย ดูแลตนเองให้มีสุขภาพ และบุคลิกภาพที่ดี
6. มีประสิทธิภาพในการผลิต และการบริโภค มีค่านิยมเป็นผู้ผลิตมากกว่าผู้บริโภค
7. เข้าใจในประวัติศาสตร์ของชาติไทย ภูมิใจในความเป็นไทย เป็นพลเมืองดี ยึดมั่นในวิถีชีวิต และการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
8. มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ภาษาไทย ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี กีฬา ภูมิปัญญาไทย ทรัพยากรธรรมชาติ และพัฒนาสิ่งแวดล้อม
9. รักประเทศชาติและท้องถิ่น มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งดีงามให้สังคม

จากจุดมุ่งหมายของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2544 ดังกล่าว ทำให้สถานศึกษาทุกแห่งต่างเร่งปรับกระบวนการทัศน์ กระบวนการบริหารจัดการ และกระบวนการจัดการเรียนการสอน กันขนานใหญ่ทั่วประเทศ และในขณะเดียวกันที่ภาวะทางเศรษฐกิจ ความผันผวนทางการเมือง ความสุกก่อนทางวัฒนธรรมและศีลธรรม ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นในสังคมไทยอย่างมากมาย ปัญหาสังคมที่กำลังกล่าวขานกันอยู่คือ ปัญหาการมีพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ของวัยรุ่น ซึ่งส่วนใหญ่อยู่ในวัยของการเป็นนักเรียน นิสิต นักศึกษา มีผู้ออกมาแสดงความคิดเห็น และนำเสนอผลการวิจัยหลายเรื่องเพื่อแก้ปัญหา แต่ปัญหาก็กังทวิความรุนแรงมากยิ่งขึ้น จึงมีคำถามว่าจะมีวิธีการอย่างไรที่จะแก้ไขปัญหานั้น หลายฝ่ายมองมาที่การจัดการศึกษา ทำให้เกิดคำว่า **ปฏิรูปการเรียนรู้ โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ** อันจะนำไปสู่การเป็นผู้มีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ ซึ่งศาสตราจารย์ ประเวศ วะสี (คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2543, หน้า ก) กล่าวว่า การเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นตัวตั้ง หรือยึดผู้เรียนสำคัญที่สุด หมายถึง การเรียนรู้ในสถานการณ์จริง สถานการณ์จริงของแต่ละคนไม่เหมือนกัน จึงต้องเอาผู้เรียนแต่ละคนเป็นตัวตั้ง ครูจัดให้นักเรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์ กิจกรรม และการทำงาน อันนำไปสู่การพัฒนาผู้เรียนครบทุกด้าน ทั้งทางกาย

ทางจิต หรือทางอารมณ์ ทางสังคม และสติปัญญา

ด้วยเหตุนี้ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการเรียนรู้ นักการศึกษา นักคิด ครูอาจารย์ ผู้บริหาร ผู้เรียน และทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา ได้ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับลักษณะของผู้เรียนอย่างหลากหลาย แต่ลักษณะของผู้เรียนที่พึงประสงค์ ตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ว่า ผู้เรียนที่พึงประสงค์ คือผู้เรียน ต้องเป็นคนดี ต้องเป็นคนเก่ง และต้องมีความสุข

คนดี คือ คนที่ดำเนินชีวิตอย่างมีคุณภาพ มีจิตใจที่คิงาม มีคุณธรรม จริยธรรม มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ทั้งด้านจิตใจ และพฤติกรรมที่แสดงออกเช่น มีวินัย มีความเอื้อเฟื้อเกื้อกูล มีเหตุผล รู้หน้าที่ ซื่อสัตย์ พากเพียร ขยัน ประหยัด มีจิตใจเป็นประชาธิปไตย เคารพความคิดเห็นและสิทธิของผู้อื่น มีความเสียสละ รักษาสิ่งแวดล้อม สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างสันติสุข

คนเก่ง คือ คนที่มีสมรรถภาพสูง ในการดำเนินชีวิต โดยมีความสามารถด้านใด ด้านหนึ่ง หรือรอบด้าน หรือมีความสามารถเฉพาะทาง เช่น ทักษะและกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ความสามารถด้านคณิตศาสตร์ มีความคิดสร้างสรรค์ มีความสามารถด้านภาษา ศิลปะ ดนตรี กีฬา มีภาวะผู้นำ รู้จักตนเอง ควบคุมตนเองได้ เป็นต้น เป็นคนทันสมัย ทันเหตุการณ์ ทันโลก ทันเทคโนโลยี มีความเป็นไทย สามารถพัฒนาตนเองได้เต็มศักยภาพ และทำประโยชน์ให้เกิดแก่ตน สังคมและประเทศชาติได้

คนที่มีความสุข คือ คนที่มีสุขภาพดี ทั้งทางร่างกาย และจิตใจ เป็นคนร่าเริง แจ่มใส ร่างกายแข็งแรง จิตใจเข้มแข็ง มีมนุษยสัมพันธ์ มีความรักต่อทุกสรรพสิ่ง มีอิสรภาพ ปลอดภัยจากการตกเป็นทาสของอบายมุข และสามารถดำรงชีวิตได้อย่างพอเพียงแก่อัตภาพ

ซึ่งการที่จะทำให้ผู้เรียนเป็นผู้เรียนที่พึงประสงค์ดังกล่าวข้างต้น ค่อนข้างจะยาก เพราะมีปัจจัยหรือสาเหตุหลายประการ ซึ่งสาเหตุที่ชัดเจนไม่ให้นักเรียนเป็นผู้มีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ พอสรุปได้คือ กระบวนการเรียนรู้ เป็นความทุกข์ อับเฉา น่าเบื่อหน่าย ทั้งพ่อ แม่ ครู นักเรียน ยึดหลักสูตรเป็นเกณฑ์ เนื้อหาสาระทั้งหมด การสอบและคะแนนสอบเป็นสิ่งพิพากษาความสำเร็จ ทุกคนจึงเครียดขาดความสุขในการศึกษา ประกอบกับโรงเรียนไม่สร้างบรรยากาศ สภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้ เป็นอาณาเขตที่ขาดความสัมพันธ์กับชีวิตชุมชน ห่างไกลธรรมชาติ และแหล่งเรียนรู้ที่ปลูกเร้าบรรยากาศทางปัญญา ครอบครั้ว และชุมชน ไม่มีโอกาสร่วมคิดร่วมสร้าง กระบวนการเรียนรู้ และกระบวนการเรียนการสอนยังเป็นพฤติกรรมจำเจ และพฤติกรรมถ่ายทอด สักส่วนการฝึกปฏิบัติ การฝึกคิด และการอบรมบ่มนิสัย ยังน้อยกว่าการท่องบ่นเนื้อหา ผู้เรียนเคยชินกับการทำตาม เชื่อฟัง นั่งนิ่ง จึงขาดความคล่องในการคิดแบบวิทยาศาสตร์ ไม่ได้รับการปลูกฝัง ความภาคภูมิใจในศิลปวัฒนธรรมของชาติ

โรงเรียนนุชนาถอนุสรณ์ อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย เป็นโรงเรียนขนาดกลาง ในปีการศึกษา 2548 นี้ มีจำนวนนักเรียน 1,462 คน เปิดสอน ตั้งแต่ชั้นอนุบาล 1 ถึง ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และมีนโยบายที่จะเปิดสอนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในปีการศึกษา 2549 ที่จะถึงนี้ และเป็นโรงเรียนคาทอลิก สังกัดสังฆมณฑลเชียงใหม่ ซึ่งเอกลักษณ์ของโรงเรียนคาทอลิกทั่วไป คือ มีความโดดเด่นทางด้านวิชาการ มีความเคร่งครัดในเรื่องของระเบียบวินัย ส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมให้เกิดขึ้นกับนักเรียน ซึ่งสอดคล้องกับลักษณะอันพึงประสงค์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ผู้วิจัยจึงอยากที่จะศึกษาว่า นักเรียนช่วงชั้นที่ 3 ผู้ปกครองของนักเรียน และคณะครูที่ทำการสอนของ โรงเรียนนุชนาถอนุสรณ์ มีมุมมองหรือความคิดเห็นต่อพฤติกรรมที่พึงประสงค์ซึ่งอิงกับลักษณะอันพึงประสงค์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ว่ามีความเห็นหรือมุมมองที่สอดคล้องกันหรือไม่ เพียงใด โดยจะทำการเปรียบเทียบในประเด็นต่างๆ ในอันที่จะจัดลำดับความสำคัญของประเด็นเหล่านั้น เพื่อนำไปให้การสนับสนุนส่งเสริม ปรับปรุง กระบวนการจัดการเรียนการสอน การปกครอง และการอบรมเลี้ยงดู เพื่อให้ให้นักเรียนมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์แบบถาวร และเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับนักเรียนคนอื่นๆ ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักเรียน ผู้ปกครอง และครูที่มีต่อพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 โรงเรียนนุชนาถอนุสรณ์ อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อพฤติกรรมที่พึงประสงค์จากมุมมองของนักเรียน ผู้ปกครอง และครู โรงเรียนนุชนาถอนุสรณ์ อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย

ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตด้านประชากร

1. นักเรียน ช่วงชั้นที่ 3 (ม.1-3) โรงเรียนนุชนาถอนุสรณ์ อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงรายที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2548 จำนวน 462 คน
2. ผู้ปกครองของนักเรียนระดับช่วงชั้นที่ 3 (ม.1-3) ซึ่งเป็นผู้ปกครองของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 จำนวน 462 คน
3. ครูที่ปฏิบัติหน้าที่การสอนของโรงเรียนนุชนาถอนุสรณ์ อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2548 จำนวน 72 คน

ขอบเขตด้านเนื้อหา

งานวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักเรียนในระดับช่วงชั้นที่ 3 (ม.1-3) จากมุมมองของนักเรียน ผู้ปกครอง และครู ใน 3 ด้าน คือ ด้านเก่ง ด้านดี ด้านมีสุข

นิยามศัพท์เฉพาะ

พฤติกรรมที่พึงประสงค์ หมายถึง พฤติกรรมที่นักเรียนแสดงออกใน 3 ลักษณะ ตามคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน ซึ่งระบุไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 คือ เก่ง ดี มีสุข

นักเรียน หมายถึง นักเรียนในระดับช่วงชั้นที่ 3 (มัธยมศึกษาปีที่ 1-3)ที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2548 โรงเรียนนุชนาถอนุสรณ์ อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย

มุมมอง หมายถึง ความคิดเห็น ข้อเสนอแนะที่มีต่อพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทราบถึงความคิดเห็น มุมมองที่มีต่อพฤติกรรมพึงประสงค์ของนักเรียน ในมุมมองของนักเรียน ผู้ปกครอง และครู
2. เป็นข้อมูลพื้นฐาน เพื่อเป็นแนวทางในการวางแผนพัฒนาส่งเสริมให้นักเรียนมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ในอนาคต